

Projekt pilotního průzkumu stavu informační gramotnosti vysokoškolských studentů

Projekt pilotního průzkumu byl připraven a realizován s podporou Asociace knihoven vysokých škol v ČR v letech 2004 a 2005. Autory a realizátory průzkumu byli členové komise IVIG, knihovníci vysokoškolských knihoven a sociolog. Průzkum byl proveden celkem v knihovnách 8 vysokých škol.

Záměr projektu

Zjištění stavu informační gramotnosti vysokoškolských studentů, mezer, podmínek a příležitostí ke změně v informačním vzdělávání.

Cíle pilotního průzkumu

Připravit a vyzkoušet průzkum stavu IG na vysokých školách různého oborového zaměření a na základě jeho výsledků navrhnout koncepci informačního vzdělávání na vysokých školách:

- navrhnout a vyzkoušet metodiku průzkumu,
- vypracovat dotazník,
- ověřit vhodnost a srozumitelnost otázek,
- navrhnout a vyzkoušet způsob výběru vzorku, oslovení respondentů a návratnost dotazníků,
- zpracovat výsledky a vyzkoušet měřitelnost IG porovnáním se stanovenými standardy pro IG vysokoškolských studentů.

Cílová skupina

Vysokoškolští studenti, registrovaní ve fakultních a univerzitních knihovnách.

Důvody průzkumu:

- chceme argumenty pro vedení školy, že je (či není) potřeba studenty v tomto směru školit,
- chceme základ, z něhož budeme vycházet při návrzích zařazení tohoto tématu do výuky,
- chceme zjištění, které lze předložit tvůrcům státní informační politiky ve vzdělávání,
- chceme sledovat vývoj stavu IG opakovaným prováděním průzkumu po stanovené době.

Východiska

Podle dostupné literatury se podobné průzkumy zaměřují hlavně na informační chování uživatelů, především na způsob jejich práce s elektronickými katalogy a databázemi. To ale nevyovídá o celé šíři znalostí a schopností, jak jsme je zformulovali v definici informační gramotnosti a standardech informačně gramotného vysokoškolského studenta. Nemáme tedy vzor ani porovnání, nevíme o žádném podobném průzkumu u nás ani v zahraničí.

Základem, z něhož autoři vycházeli, byla jimi vytvořená definice informační gramotnosti a standardy informačně gramotného vysokoškolského studenta. Oba dokumenty byly formulovány a uspořádány tak, že jejich struktura i obsah byly využitelné zejména při tvorbě dotazníku.

Dokumenty projektu:

1. cíle pilotního průzkumu
2. základní hypotézy
3. definice informační gramotnosti
4. standardy informační gramotnosti vysokoškolského studenta
5. dotazník
6. charakteristika oboru fakulty
7. analýza výsledků

Základní hypotézy

Hypotézy vlivu na IG studentů:

- absolvování kurzu práce s informacemi
- osobní zájem o práci s informacemi
- povinnost pracovat s informacemi
- informačně gramotný student dosahuje alespoň 70 procentních bodů ve všech složkách IG

Definice informační gramotnosti – viz [PDF](#)

Standardy informační gramotnosti vysokoškolského studenta – viz [PDF](#)

Dotazník

- elektronická forma dotazníku
- celkem 40 otázek
- základní údaje o studentovi a studiu
- 5 sad otázek podle struktury definice (literární, dokumentová, numerická, jazyková a ICT gramotnost)
- dotazy na způsob, četnost a úroveň využívání nástrojů, informačních zdrojů a jazyků

- respondent hodnotí sám své schopnosti
- respondent vybírá ze škály odpovědí ke každé otázce v sadě

Charakteristika oboru fakulty

Charakteristika oboru jako popis podmínek na fakultě pro podporu IG z hledisek

- počet studentů a pedagogů
- způsob výuky
- IG pedagogů a jejich požadavky na studenty
- podpora ze strany pedagogů a vedení
- dostupnosti literatury a EIZ na fakultě/univerzitě
- nabídka kurzů práce s informacemi
- možnosti a schopnosti knihovny a knihovníků (počet knihovníků v informačním vzdělávání) ovlivnit IG uživatelů
- technické vybavení

Příprava a organizace průzkumu

Harmonogram:

1. pilotní průzkum 2004		2. pilotní průzkum 2005	
přípravné práce:	22.3. - 4.5.2004	přípravné práce:	21.3. - 25.4.2005
testování dotazníku:	19.4 - 27.4.2004	testování dotazníku:	13.4 - 22.4.2005
sběr dat:	4.5. - 21.5.2004	sběr dat:	25.4. - 17.5.2005
analýza výsledků:	16.6.2004	analýza výsledků:	15.6.2005

Příprava:

- a) formulace záměru průzkumu a stanovení zásad a hypotéz
- b) formulace standard IG studentů VŠ
- c) dotazník na základě definice IG
- d) náhodný výběr vzorku
- e) způsob organizace sběru dat
- f) odměny respondentům a způsob jejich vylosování

Organizace:

Před zahájením průzkumu dostal každý z účastníků pověřovací dopis od předsedkyně AKVŠ v zastoupení výkonného výboru, který jsme předložili našim děkanům (rektorům) a požádali je o souhlas s průzkumem na škole. Tím se průzkum stal oficiální akcí. Respondenti byli vybráni náhodným výběrem, osloveni vedením knihovny a požádáni o spolupráci. Elektronický dotazník vyplňovali anonymně, ale

mohli získat dárek na základě vygenerovaného číselného kódu. Návratnost tak dosáhla 45% (osloveno bylo 900 respondentů).

Průběh průzkumu:

K řízení průběhu průzkumu, sběru dat a jejich ukládání a třídění sloužil nástroj v prostředí Webu, který poskytoval funkce:

- Statistika
- Excelový výstup
- Validuj výherní kód
- Nastav počet cen
- Vyplň formulář

Výsledky průzkumu:

Projekt splnil svůj cíl. Byla vytvořena metodika průzkumu, ověřena srozumitelnost a použitelnost dotazníku, vyzkoušena organizace i průběh průzkumu (výběru vzorku, oslovení respondentů a návratnost dotazníků). Stanovené hypotézy vlivů na informační gramotnost studentů byly potvrzeny. Jednoznačně se potvrdil vliv kurzů práce s informacemi.

K základním zjištěním patří také fakt, že celkový index informační gramotnosti studentů dosáhl v průměru 55 procentních bodů. Tím se nesplnil předpoklad, že index bude alespoň 70 procentních bodů ve všech složkách informační gramotnosti.

2. pilotní průzkum potvrdil výsledky 1. pilotního průzkumu. Výsledky byly zpracovány v souhrnné analýze a budou použity ke tvorbě koncepce informačního vzdělávání na vysokých školách.

Zjištění:

úroveň IG ovlivňuje:

- délka studia
- absolvování kurzu IG
- frekvence využívání knihovny
- úroveň ICT zvyšuje úroveň ostatních složek IG
- subjektivní hodnocení důležitosti IG
- JG souvisí s DG a LG
- obor ovlivňuje NG

co nekoreluje:

- efektivita a preference dotazů kolegům
- efektivita dotazů knihovníkům se liší
- subjektivní hodnocení důležitosti IG neovlivňuje ICT, NG a JG

další zjištění:

- získávání informace k podpoře IG

preferance v pořadí:	efektivita v pořadí:
kolegové	kurzy
kurzy	dotazy knihovníkům
střední škola	materiály knihovny
dotazy knihovníkům	publikace
materiály knihovny	kolegové

vytipování skupin respondentů podle osobní motivace a tlaku učitelů:

- A - nemají osobní motivaci a učitelé nepožadují práci s informacemi (6 %)
- B - mají osobní motivaci a učitelé požadují práci s informacemi (55 %)
- C - mají osobní motivaci a učitelé nepožadují práci s informacemi (35 %)
- D - nemají osobní motivaci a, ale učitelé požadují práci s informacemi (4 %)

Doporučení:

Z výsledků vyplynula 2 doporučení pro příští průzkumy:

- upřesnit otázky týkající se zaměření studia
- upřesnit otázky týkající se absolvovaného kurzu (typ, rozsah, zaměření)

Závěry:

Pilotní průzkumy prokázaly použitelnost tohoto průzkumu. Je však žádoucí, aby se průzkum po určité době opakoval, aby bylo možné sledovat změny v úrovni informační gramotnosti a provádět další analýzy odhalující vlivy, případně jejich změny. Účelné bude případně i rozšířit dotazník o další moduly.

Zveřejnění výsledků

Vyžádané přednášky:

Seminář IVIG

TICHÁ, Ludmila. Pilotní průzkum stavu informační gramotnosti na vysokých školách. příprava a organizace. Vyžádaná přednáška na seminář *IVIG 2004, Praha, 23.9.2004*. [online] 2004. [cit. 19.6. 2007]. Dostupné z WWW: <www.lib.jcu.cz/cpvsk/prezentace/ticha2.ppt>.

DOMBROVSKÁ, Michaela. Pilotní průzkum IVIG II. Výsledky a závěry. Vyžádaná přednáška na seminář *IVIG 2005, Praha, 22.9.2004*. [online] 2005. [cit. 19.6. 2007]. Dostupné z WWW: <http://www.sprig.cz/ivig2005/prezentace/Dombrovska-IG_ivig2005.ppt>.

CPVŠK (Celostátní porada VŠ knihoven)

TICHÁ, Ludmila. Pilotní průzkum stavu informační gramotnosti na vysokých školách: organizace, průběh a výsledky. Vyžádaná přednáška na *CPVŠK 2004, České Budějovice, 3.-4.11. 2004*. [online] 2004 [cit. 19.6. 2007]. Dostupné z WWW: <<http://www.lib.jcu.cz/cpvsk/>>.

DOMBROVSKÁ, Michaela. Pilotní průzkum IVIG II: výsledky a závěry. Vyžádaná přednáška na *CPVŠK 2005, Praha, 9.-10.11.2005*. [online] 2005 [cit. 16.7. 2007]. Dostupné z WWW: <<http://www.sic.czu.cz/?r=3135#ID3434>>.

Publikace:

DOMBROVSKÁ, Michaela. Informační gramotnost na vysokých školách: pilotní průzkum 2004. [online]. *Knihovnický zpravodaj Vysočina*. 2004, roč 4, č. 4. [cit. 19.6.2007]. Dostupné na WWW: <<http://kzv.kkvysociny.cz/archiv.aspx?id=270&idr=2&idci=3>>.

DOMBROVSKÁ, Michaela. Výzkum a měření informační gramotnosti na vysokých školách v České republice: pilotní průzkum v roce 2004. In *Informační gramotnost 3. Sborník příspěvků z konference, konané 2. prosince 2004 v Moravské zemské knihovně*. Brno: Moravská zemská knihovna 2005. s. 68 - 76.

DOMBROVSKÁ, Michaela. Pilotní průzkum úrovně informační gramotnosti vysokoškolských studentů zaměřené na služby knihoven - IVIG 2004 (1. kolo) & 2005 (2. kolo). In *Informační gramotnost: 4. Sborník příspěvků z konference, konané 24. listopadu 2005 v Moravské zemské knihovně*. Brno: Moravská zemská knihovna 2006. s. 74-83.

TICHÁ, Ludmila; DOMBROVSKÁ, Michaela; LANDOVÁ, Hana. Informační gramotnost a vysokoškolské knihovny. In *Podpora informační gramotnosti ve veřejných knihovnách - cesta k budoucnosti*. Uspořádal Miroslav Ressler ve spolupráci se Zlatou Houškovou. Praha: Národní knihovna 2006. s. 21-40. ISBN 80-7050-500-1. [popis průzkumu na str. 25 - 30].